

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार

वर्ष १०, अंक २०]

सोमवार, ऑक्टोबर १४, २०२४/आश्विन २२, शके १९४६

[पृष्ठे ४, किंमत: रुपये २३.००

असाधारण क्रमांक ४५

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम.

अनुक्रमणिका

सन २०२४ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक १०.— महाराष्ट्र प्राचीन स्मारके व पुराणवास्तुशास्त्रविषयक स्थळे व अवशेष	पृष्ठे
अधिनियम, १९६० यात सुधारणा करण्यासाठी अध्यादेश	१-४

पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग

मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०० ०३२,

दिनांक १४ ऑक्टोबर २०२४.

MAHARASHTRA ORDINANCE No. X OF 2024.

AN ORDINANCE

TO AMEND THE MAHARASHTRA ANCIENT MONUMENTS AND
ARCHAEOLOGICAL SITES AND REMAINS ACT, 1960.

सन २०२४ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक १०.

महाराष्ट्र प्राचीन स्मारके व पुराणवास्तुशास्त्रविषयक स्थळे व अवशेष अधिनियम, १९६० यात
सुधारणा करण्यासाठी अध्यादेश.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नाही;

(१)

आणि ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, महाराष्ट्र प्राचीन स्मारके व पुराणवस्तुशास्त्रविषयक १९६१ चा स्थळे व अवशेष अधिनियम, १९६० यात सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही महा. १२. करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली आहे;

त्याअर्थी, आता, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २१३ च्या खंड (१) द्वारे प्रदान केलेल्या अधिकारांचा वापर करून, महाराष्ट्राचे राज्यपाल, याद्वारे, पुढील अध्यादेश प्रख्यापित करीत आहेत :-

संक्षिप्त नाव व १. (१) या अध्यादेशास, महाराष्ट्र प्राचीन स्मारके व पुराणवस्तुशास्त्रविषयक स्थळे व अवशेष प्रारंभ. (सुधारणा) अध्यादेश, २०२४, असे म्हणावे.

(२) तो, तात्काळ अंमलात येईल.

सन १९६१ २. महाराष्ट्र प्राचीन स्मारके व पुराणवस्तुशास्त्रविषयक स्थळे व अवशेष अधिनियम, १९६१ चा चा महाराष्ट्र १९६० (यात यापुढे ज्याचा निर्देश, "मुख्य अधिनियम" असा केला आहे) याच्या कलम ३३ मध्ये,- महा. १२. अधिनियम

क्रमांक १२ याच्या
कलम ३३ ची
सुधारणा.

(१) पोट-कलम (१) मधील, "पराकाष्ठा तीन महिने मुदतीच्या कैदेची शिक्षा किंवा पराकाष्ठा पाच हजार रुपये दण्डाची शिक्षा होईल" या मजकुराएवजी, "जी दोन वर्षांपर्यंत वाढविता येईल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची, किंवा जी दहा हजार रुपयांपेक्षा कमी नसेल परंतु, एक लाख रुपयांपर्यंत वाढविता येईल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा होईल" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल;

(२) पोट-कलम (१) नंतर, पुढील पोट-कलम समाविष्ट करण्यात येईल:-

" (१अ) जो कोणी, -

(एक) संरक्षित स्मारकांच्या परिसरांमध्ये मद्य किंवा कोणतेही मादक पदार्थ सेवन करील किंवा ते बाळगील; किंवा

(दोन) संरक्षित स्मारकांच्या परिसरांमध्ये कोणतेही अश्लील कृत्य करील; किंवा

(तीन) संरक्षित स्मारकांच्या परिसरांमध्ये जुगार खेळल,

त्याला, दोषसिद्ध झाल्यावर, जी सहा महिन्यांपर्यंत वाढविता येईल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा जी एक लाख रुपयांपर्यंत वाढविता येईल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा होईल, किंवा दोन्ही शिक्षा होतील.;"

(३) पोट-कलम (२) मधील,-

(अ) "पराकाष्ठा दोन हजार रुपये दण्डाची शिक्षा होईल" या मजकुराएवजी, "जी दहा हजार रुपयांपेक्षा कमी नसेल परंतु, एक लाख रुपयांपर्यंत वाढविता येईल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा होईल" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल;

(ब) "पंचवीस रुपये" या मजकुराएवजी, "पाचशे रुपये" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल;

(४) पोट-कलम (३) मधील, "पराकाष्ठा पाच हजार रुपये दण्डाची शिक्षा होईल ;" या मजकुराएवजी, "जी दहा हजार रुपयांपेक्षा कमी नसेल परंतु, एक लाख रुपयांपर्यंत वाढविता येईल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा होईल;" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ३५ मध्ये,—

सन १९६१

चा महाराष्ट्र

अधिनियम

क्रमांक १२ याच्या

कलम ३५ ची

सुधारणा.

१८९८ चा
५.
२०२३ चा
४६.

(१) "दण्ड प्रक्रिया संहिता, १८९८" या मजकुराएवजी, "भारतीय नागरिक सुरक्षा संहिता, २०२३" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल;

(२) "संहितेच्या" या मजकुराएवजी, "संहितेच्या" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

४. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ३६ मध्ये,—

सन १९६१

चा महाराष्ट्र

अधिनियम

क्रमांक १२ याच्या

कलम ३६ ची

सुधारणा.

१८९८ चा
५.
२०२३ चा
४६.

(१) "दण्ड प्रक्रिया संहिता, १८९८ हिचे कलम ३२" या मजकुराएवजी, "भारतीय नागरिक सुरक्षा संहिता, २०२३ हिच्या कलम २३" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल;

(२) "दोन हजार रुपयांपेक्षा" हा मजकूर, ज्या ज्या ठिकाणी आला आहे त्या दोन्ही ठिकाणी, त्या मजकुराएवजी, "पन्नास हजार रुपयांपेक्षा" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

५. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ४१ मधील, पोट-कलम (३) मध्ये,—

सन १९६१

चा महाराष्ट्र

अधिनियम

क्रमांक १२ याच्या

कलम ४१ ची

सुधारणा.

(१) खंड (एक) मधील, "पराकाष्ठा पाच हजार रुपये दंडाची शिक्षा होईल" या मजकुराएवजी, "जी दहा हजार रुपयांपेक्षा कमी नसेल परंतु, एक लाख रुपयांपर्यंत वाढविता येईल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा होईल" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल;

(२) खंड (दोन) मधील, "पाच हजार रुपये दंडाची शिक्षा होईल" या मजकुराएवजी, "जी दहा हजार रुपयांपेक्षा कमी नसेल परंतु, एक लाख रुपयांपर्यंत वाढविता येईल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा होईल" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल;

(३) खंड (तीन) मधील, "पाचशे रुपये दंडाची शिक्षा होईल" या मजकुराएवजी, "जी दहा हजार रुपयांपेक्षा कमी नसेल परंतु, एक लाख रुपयांपर्यंत वाढविता येईल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा होईल" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

निवेदन

महाराष्ट्र प्राचीन स्मारके व पुराणवस्तुशास्त्रविषयक स्थळे व अवशेष अधिनियम, १९६० (१९६१ चा महा. १२) यामध्ये, महाराष्ट्र राज्यातील (राष्ट्रीय महत्वाची म्हणून जाहीर केलेल्या व्यतिरिक्त इतर) प्राचीन व ऐतिहासिक स्मारके आणि अभिलेख व पुराणवस्तुशास्त्रविषयक स्थळे आणि अवशेष जतन करण्यासाठी आणि तत्संबंधित बाबींसाठी अधिक चांगल्या तरतुदी करण्याकरिता तरतूद केली आहे.

मराठा साम्राज्याचे संस्थापक छत्रपती शिवाजी महाराज यांनी विविध किल्ले बांधलेले आहेत. हे किल्ले महाराष्ट्राच्या सुवर्ण इतिहासाचे साक्षीदार आहेत. महाराष्ट्र शासनाने, उक्त अधिनियमान्वये, विविध ऐतिहासिक किल्ले संरक्षित स्मारके म्हणून घोषित केलेली आहेत. उक्त अधिनियमान्वये संरक्षित स्मारके म्हणून घोषित केलेल्या चार किल्ल्यांसह, “मराठा मिलिटरी लॅंडस्केप” ला जागतिक वारसा म्हणून नामांकित करण्याचा प्रस्ताव भारत सरकारने अलीकडे च संयुक्त राष्ट्रांच्या शैक्षणिक, वैज्ञानिक व सांस्कृतिक संघटनेला (युनेस्कोला) सादर केला आहे.

२. उक्त अधिनियमाच्या कलम ३३ मध्ये, या अधिनियमाच्या तरतुदीचे उल्लंघन केल्याबद्दल पराकाष्ठा तीन महिने मुदतीच्या कैदेची शिक्षा किंवा पराकाष्ठा पाच हजार रुपये दण्डाची शिक्षा, अथवा या दोन्ही शिक्षा करण्याची तरतूद केली आहे. उक्त अधिनियमाच्या कलम ४१ मध्ये, नियमांच्या तरतुदीचे उल्लंघन केल्याबद्दल शिक्षेची तरतूद केली आहे. सन १९६० पासून या शिक्षेमध्ये वाढ करण्यात आलेली नाही. भारत सरकारने, २०१० या वर्षी, प्राचीन स्मारके व पुराणवस्तुशास्त्रविषयक स्थळे व अवशेष अधिनियम, १९५८ (१९५८ चा २४) या खालील तत्सम अपराधांच्या शिक्षेत वाढ केली आहे. उक्त अधिनियमाच्या तरतुदीच्या उल्लंघनाबद्दल कडक शिक्षा करण्यासाठी, कारावासाची शिक्षा, दोन वर्षांपर्यंत किंवा दंड, एक लाख रुपयांपर्यंत, वाढविण्याचे प्रस्तावित केले आहे. नियमाच्या तरतुदीच्या उल्लंघनाबद्दल दंडात देखील वाढ करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

३. किल्ले व प्राचीन स्मारके यांचे पावित्र राखण्यासाठी, किल्ल्यांच्या व प्राचीन स्मारकांच्या परिसरांमध्ये कोणतेही अश्लील कृत्य केल्याबद्दल किंवा जुगार खेळल्याबद्दल, अथवा मद्य किंवा अन्य कोणतेही मादक पदार्थ सेवन केल्याबद्दल किंवा बाळगल्याबद्दल दंडात्मक तरतूद करण्याचे देखील प्रस्तावित केले आहे. म्हणून, उक्त अधिनियमाच्या कलम ३३ व ४१ यांमध्ये सुयोग्य सुधारणा करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

४. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नाही आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी महाराष्ट्र प्राचीन स्मारके व पुराणवस्तुशास्त्रविषयक स्थळे व अवशेष अधिनियम, १९६० यात सुधारणा करण्याकरिता, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली आहे, म्हणून, हा अध्यादेश प्रख्यापित करण्यात येत आहे.

मुंबई,

दिनांक १४ ऑक्टोबर २०२४.

सी. पी. राधाकृष्णन,

महाराष्ट्राचे राज्यपाल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

विकास खारगे,

शासनाचे अपर मुख्य सचिव.